

Proemium

Beuere in Christo prius oīo
Banibaldo:basilice,xii.apl'or
venerabili p̄bysterio cardinali
frater Thomas de Aquino oīo
dinis fratrū p̄dicatorū se totū.
Rex op̄ifer de solo sue bonis
tatis iūitu cūcta in esse p̄du
cēs: nāle, boni amore oībus
indidit creaturis: vt dū vnaq̄

eḡ res bonū sibi quenā nālē amat & appetit: q̄dāz
querē mirabilē iūu recurrere demōstret auctore
Si hoc p̄fer ceterū rōnāl nā: q̄ ip̄z vniuersalē bo
nitatis fonte p̄ sapiaz itineri pot: & p̄ charitatam orē
suāq̄ degustare: vñ fit vt sapie bonū quo ad ip̄z fo
tey bonitatis accedit: oīb' hūanis bonis fm recte
rōis indicū p̄ferat. Deceſt. n. q̄ fastidiū nescit: ita vt
q̄ cā edit adhuc esuriat: & q̄ eaz bibit sitre nō cesseret.
Dec est q̄ intantū p̄tō repugnat: vt q̄ fm ip̄z ope
rant: nō peccent. Dec est q̄ indeficiētē fructū suis
mistris largit: vt q̄ eā elucidat vitā possideat sempī
nā. Preceſlit itaq̄ voluptrates dulcedie: securitate
sedes & regna: virilitateq̄ dinitias vniuersitas. Quius
mōi iḡi delectat: numerib' euāgelice sapie a secul
in mysterio abſcondite: quā in lucē p̄durit dei sapia
icarnata: misteriū exponis adhibui: sacroz doctoroz
sūas copillado: ad q̄dō me idurit p̄mit: felicis recor
daciōis Urbani pape q̄rti mādatū. Uez q̄ eo sumo
pōtifice et bac vita subtracto: tria euāgelia: Marc
Luce & Iohis exponēda restabat: ne op̄ q̄dō obedi
entia icerat: negligētia imprecū relinqueret: cū muls
to labore diligēt adhibui studiū: vt q̄tu: euāgelios
nū erpōne coplerē: eadē in oīb' forma fuata in po
nēdis sc̄oz auctorib' & eoz noīb' p̄scribendis. Et vt
magis integrā & stūmia p̄dicta sc̄oz exp̄o reddere:
q̄dā expōnes doctoroz grecoz in latiniū feci trāſerri:
ex q̄b' plura expōnib' latinoz doctoroz iterserui: au
toroz noīb' p̄notat. Uez q̄ cogruit vt de laboz fru
ctib' oblatiōes sacerdotib' offerant: expōnis euāge
lice op̄: laboz mei fructū apl'or p̄bysterio cētu of
ferendū. i quo vīa suscipiat auctoritas debitiū vt sci
ent iudicia iudicij cēstā exerceat: & antiq̄ dilectō
amor affēt i offeret: munere p̄phendat. GLO.

Dicationē gentiū & cām salutē eaz ylaias p
pheta manifesto p̄nūciat oraclo dicēs: De
me fact' est fortitudo mea. & dixit: Dax est
vt sis mībi suū ad suscitādas trib' Jacob & feces istū
quertēdar. Dedi te in lucē gentiū vt sis sal' mea vscq̄
ad extremū terre. HIE.sup ylaiā: In q̄b' vīb' ostē
dix Christū appellari suū inq̄ptū est format' ex vīo.
nam aī verba ista p̄mittit: Dec oīc oīs formās me
et vīero suū sibi. Fuerat siqdē volutas p̄ris vt pessi
mi vīntores misiū suscipient filiū. vñ de ip̄s Christū
ad discipulos loq̄: In vīa gentiū ne abieritis: s̄ ite
magis ad oues pditas dom' israel. q̄r iḡi israel nō est
reduct' ad deū: pp̄terea dei fili' loq̄ iudeis nō cre
dētib' dicēs: De me fact' est fortitudo mea: q̄ & so
lat' ē me sup adiectōe ppl' mei. & dixit: ad suscitādas
trib' Jacob: q̄ suo vītio coruerūt: & ad feces suue reli
qas istū quertendas. Pro ill. n. dedi te i lucē gētiū
cīnxt illumines vniuersitū mundū: & salutē meā per
quā hoīes salui fuit vscq̄ ad extrema tē facias pue
re. GLO. Ex p̄miss' iḡi vīb' diuo possum' colligeſ

re: quō p̄mū est dūna virt' q̄ fuit i Christo: et q̄ effu
cat fuit ad gentiū illuminationē q̄r dī: De me fact'
est fortitudo mea. De iḡi erat i Christo mūdū recō
cilians sibi: vt ap̄ls ad corīth. dicit. vñ & euāgelīū p̄
q̄ credētes saluans virt' dei est i salutē oīi credēt:
vt idē ap̄ls ad Ro. dī. Secundū aut̄ est illūatio gē
tū & sal' mūdū ex dispōne p̄ris p̄ Christū cōplera: q̄
dī: Dedi te in lncē gentiū. vñ post resurrectionē suā
dīs vt dispōez p̄ris impleret ad p̄dicandū discipu
los misit: dicēs Docete oēs gētes. quoz qdā ad p̄di
candū iudeis: qdā ad p̄dicandū gentib' mīsteriū ac
ceperit. Quia vō euāgelīū oportuit nō solū p̄dicari
pp̄t p̄ntes: s̄ etiā scribi pp̄t futuros: cadē distictio ē
i scriptoib' euāgelīū obrūata. nam Matthe' iudeis
euāgelīū hebraico fmone scriptis. Marc' aut̄ p̄mūs
euāgelīū scriptis i gentib'. EVSE. in ecclāstica hi
storia: Lū. n. romane vībi clāp̄ verbi dei lumē fūiss;
exortū: fmō veritātē & lucis q̄ p̄ Pet̄ p̄dicabat: vñ
uersoz mētes placido illustrauit auditu: ita vt quo
tidie audiētib' eū nulla vīq̄ satietas fieret. vñ neq̄
eis auditio sola sufficiebat: s̄ Marcū discipulū eius
oīb' p̄cēb' exoriat: vt ea q̄ ille vībo p̄dicabat ad p̄p
tuā eoz cōmonitiōes hīdāz scripture traderet: quo
domi foīibusq̄ i hūuimōi meditatiōib'. S̄bi p̄mane
rēt. nec p̄is ab obscrādo defūtū q̄z q̄ orauerat im
petrāt. & h̄ fuit cā scribeb̄ euāgelīū fm̄ Marcuz.
Petr' vō vt p̄ spīscēi religioso se cōpit furto spoliis
atū: delectat' est fidē eoz p̄ deuotione q̄ siderās: fa
ctūq̄ confirmavit: & i p̄petuā legēdā scripturā ecclīs
tradidit. HIERO. sup Marcū. Principiū aut̄ q̄
a p̄fōis etatis Christi p̄dicatōe ichoat: nec laborat
in natūritate iſantuli q̄ loq̄tū de p̄fectōe filiū dei.
CHRYSO. Lōpendiōs: aut̄ ac breue narrationē
facit: i quo magist̄z imitat' est. i. Pet̄ breuitati stu
dentē. AVGV. de cōsensu euāge. Clī. Matthe' q̄
regiā Christi p̄sonā narrandā suscepit: habuit mar
cu sibi tanq̄ comitē & abbreviatoe adiunctū: q̄ sua
vestigia quodāmodo seq̄ret. Reguz. n. est nō eē sine
comitū obseq̄o. Sacerdos aut̄ qīn in sanctascō p̄so
l' intrabat: pp̄fea Lucas cui' circa sacerdotiū Christi
erat intentio nō habuit tanq̄ sociū obsequente q̄
sua narrationē quodāmodo breniare. BEDA.
Notandū est etiā q̄ euāgeliste sācti dīversiū nar
atiōis sue p̄mōrdū singuli dīversiū statuere terminū.
Matthe' nāq̄ a natūritate oīica exordiū sumēt: ad
t̄ps vscq̄ oīice resurrectōis seriē sue narratiōis p̄du
xit. Marc' ab initio euāgelice p̄dicatōis incipiēs p̄
uenit vscq̄ ad t̄ps ascēsiōis oīi & p̄dicatōis disciplō
rū ei' cūct' gentib' p̄ orbē. Lucas a natūritate p̄cur
soris inchoāt euāgelizū t̄māuit in ascēfōne oīica.
Jobānes ab cīnitate vībi dei p̄ncipiū sumēt: vscq̄ ad
t̄ps oīice resurrectōis euāgelizādo p̄tingit. AM
BRO. sup Lucas: Quia iḡi Marc' a potentie cepit
expōsiōe dīne: recte sub leonis imāgiē figura. RE
MI. sup Mattheū: Per leonē etiā signat' Marc':
q̄ sic leo terribile vocē in defōto emittit: sic Marc'
a voce i defōto incepit: dicēs: Uor clamātis i defōto.
AVGV. de cō.euāge. Quānis & de figura alī dis
ci possit: Marc'. n. q̄ neq̄ stirpē regiā vt Matthe'
ob hoc p̄ leonez significat': neq̄ sacerdotalē vt Luis
cas signat' p̄ vitulū: vel cognationē vel s̄ecrationē
narrare voluit: & tñ in eis vīsat' oīdīt q̄ hō Christ'

Marcus

opus est pro hominis figurâ in illis quatuor animalibus significatus videtur. THEOPHRAS. Uel euâgeliu[m] s[ic!] Marcu[m] aquila innuit: a ppheta[n]a. n. Iohannes icerit.

Initium euâgeliu[m] Jesu Christi filii dei.

HIERO. i plogo Marcu[m] euâgelistâ sacerdotio i Isrl ages s[ic!] carn[e] leuita ad dñm uersus euâgeliu[m] in Italia scriptis: ostendens i eo qd generi suo debet ret Christus. naz iniuiu[m] euâgeliu[m] in voce ppheric e[st] clamatois istitu[er]e: ordinâ leuitice elcois ostendit: p[ro]di e[st]as Iohann[es] Zacharie filiu[m] in voce angeli emissu[m] dicens: Initium euângeliu[m] Jesu Christi filii dei.

HIERO. Euâgeliu[m] grece dicit[ur]: latine bona annu[m] ciatio pdicat: qd p[ro]p[ter]e ad regn[u]m dei et remissione p[er]nit peccator[um]: etenim euâgeliu[m] p[er] qd venit redemptio si deliu[m] et beatitudo factorum. Initio autem euâgelia vnu[m] sicut et vnu[m] quo[rum]. In hebreo iesus: i greco sother: i latio salvator dicit[ur]. Christus autem grece: messias hebrae[us]: latie vnu[m]. i rec[tor] et sacerdos dicit[ur]. BEDA. Ideo ferendu[m] autem est hoc euâgeliu[m] principiu[m] principio mathei quo ait: Liber generatiois iesi christi filii dauid: filii abrahâ. hic autem dicit[ur] filii dei. Ex utroq[ue] n. vnu[m] dñs Jesus christus dei et hois filius est intelligendu[m]. Et apte primi euâgelistâ filiu[m] hois eius: secundu[m] filiu[m] dei nominat: ut a minorib[us] ad maiora paulatim: s[ic!] s[ic!] noster assurget: ac p[er] fidem et sacramenta humanitatis assumptu[m] ad agnitionem diuine eternitatis ascenderet. Apt[er] etiam q[ua]d huâna erat generatione descriptur: a filio hois cepit: dauid. s. siue abrahâ. Apropter et is q[ua]d libu[m] suu[m] ab initio euâgelicu[m] pdicatiōis ichoabat filiu[m] dei magis appellare voluit Jesu Christu[m]: q[ua]d huâna erat nature de progenie patriarchar[um] veritate carnis suscipere et diuine fuit potestie euâgeliu[m] mundo pdicare.

HYLARI. sup lucâ: Non autem solo nomine testatur est christi filiu[m] dei: sed etiam p[re]prietate. Nos filii dei sumus: sed non talis h[oc] filius. Dic. n. ver[itas] et p[ro]p[ter]e est filius origine non adoptio[ne]: veritate non nuptiacione: natuitate non creatione.

Sicut scriptu[m] est i ysaia ppheta: Ecce mitto angelu[m] meu[m] ante faciem tuam q[ua]d p[ar]abit uia tua[rum] an te. Uox clamatis in desto: Parate uia dñi: rectas facite semitas eius.

BEDA. Scripturâ euâgeliu[m] Marcu[m] agne primo ponit testimonia ppheta[rum]: ut eo cunctis sine scrupulo dubietatis suscipienda que scriberet itimaret: quo hec a ppheta[rum] area pdicta esse demonstraret. Simileq[ue] uno eodēq[ue] euâgeliu[m] sui principio: et iudeos q[ua]d legem ac pphetas suscep[er]unt ad suscipiendam euâgeliu[m] gratia ac sacra que ipsoz pphete pdixerat instituerunt. Et genitiles q[ua]d euâgeliu[m] p[ro]ponerunt ad dñm venerant: ad auctoritatē quoq[ue] legis et ppheta[rum] suscipienda venerādāq[ue] p[ro]ducunt. vii dicit: Sicut scriptu[m] est i ysaia ppheta: Ecce ego mitto angelu[m] meu[m] ante faciem tuam. HIERO. de optio genere iterp[er]adi: Hoc autem non scribitur i ysaia: sed i malachia i nouissimo. xii. ppheta[rum]. CHRY. Potest autem dici q[ua]d falsitas est scriptoris. Uel alii dicent q[ua]d duas pphetas i diversis locis dictas a duob[us] pphete

tis i vnu[m] congregas posuit. In ysaia. n. ppheta post ezechie describit historiā: Uox clamatis i desto. in malachia vero: Ecce mitto angelu[m] meu[m]. Scds igit[ur] enâ gelista duas pphetas posuit ut ab ysaia dicas: et ad vnu[m] lectione hoc referes: faciens vero a quo dicas.

Ecce mitto angelu[m] meu[m]. AVG. de questionib[us] euâge. SCIENS. n. oia ad auctore referenda dea[re]t bec ad ysaia renocauit q[ua]d sensu istu[m] p[er] itimaret. Deneg[er]t p[er] vba malachie statu subiect[us] dicentes: Uox clamatis i desto ut iugaret vba vtriusq[ue] pphete ad vnu[m] sensu p[er] p[ro]metia sub p[ro]p[ter]is pphete p[ro]fona. BEDA. Uel alii intelligendu[m] est: q[ua]d tsi non hec vba iuueniatur i ysaia: sus tsi eoz iuueniatur i multis alijs locis: et manifesti i h[oc] q[ua]d subiuxit: Uox clamatis i desto. Nam q[ua]d dicit[ur] malachias mittendu[m] angelu[m] an facie domini q[ua]d p[ar]aret via ei. B[ut] est q[ua]d dicit[ur] ysaia vocē clamatis i desto audiendā que diceret: Parate uia domini. In utraq[ue] autē similitudine parada via domini pdicatur. Potuit autem fieri ut aio marci euâgeliu[m] scribentis p[er] malachia ysaia occurrit ut fieri solerit: q[ua]d tni sine vlla dubitatione emedaret: salte ab alijs admonuit q[ua]d ipso adhuc i carne uiuente legere portuerit: nisi cogitaret recordatione sue que scđ sp[iritu] regebat: non frustra occurrisse aliud p[er] alio nomē pphete. DIC. n. ismuans quæcūq[ue] p[er] pphetas sp[iritu]sanctu[m] dicit[ur]: et singula e[st] oīus et oia singulorū. HIERO. Per malachiam q[ua]d pris vox sonat ad filiu[m] q[ua]d est facies pris vni agniti[us] est. BEDA. Angelus autem vocat Iohes: non nature societare iuxta heresim Origenis: sed officij dignitate. Angelus. n. grece latine nuncius: d[icitur] quo no[n]e recte appellari potuit h[oc] ille q[ua]d fuit missus a deo: ut testimoniu[m] p[ro]hiberet de lumine et venientiē i carne dñm mundo misericordie: cu[m] ostet oēs q[ua]d sacerdotio fugit[ur] ob euâgeliu[m] officiu[m] angelos posse vocari: dicere ppheta Malachia: Loba sacerdotis custodiunt sciam: et legē regrunt er ore ei: q[ua]d angelus est dñi exercituum. THEOPHILUS. Precursumq[ue] christi angelus d[icitur] p[er] p[ro]pter vitâ agelicâ et reverentia etiam. Q[uo]d autem d[icitur]: Ante faciem tuam. B[ut] significat q[ua]d ererit: iuxta te est nuncius tuus. vni ostendit p[ro]pinquas personas ad christum. Etenim iuxta reges abundant q[ua]d p[ro]pinqua sunt magis. Seq[ue]nt: Qui p[ar]abit via tuam ate te. Per baptisimu[m]. n. p[ar]auit alias iudeor[um] ut christu[m] sine p[er]petuitate. HIERO. Uel via domini q[ua]d ad hois i[de]o p[er]nitentiā est p[er] quā deus ad nos descendit et nos ad illum ascēdimus. hic autem initiu[m] pdicatiōis Iohes fuit: pernitentiā agit. BEDA. Sicut autem Iohes angelus potuit vocari: p[er] eo q[ua]d facie domini euâgeliu[m] p[er]uenientia recte appellari et vox potuit: q[ua]d verbū dei sonando p[er]ibat. vnu[m] seq[ue]nt: Uox clamatis i desto. C[on]stat: n. q[ua]d via genit[us] filii verbū pris vocat. et ex ipsa nostra locutione cognoscim[us]: q[ua]d pris vox sonat ut verbū postmodus possit audiri. HIERO. q[ua]d autem vox clamatis: q[ua]d clamor ad surdos et loqe positos fuit cui idignatione fieri solet: que iudaico certius est populo euensis: cu[m] longe est a peccato: ib[us] sal[us]. et aures suas obturauerunt sic ut aspides surde: et idignatione et ira et tribulacione a christo audire meruerunt. CHRY. De: B[ut] autem q[ua]d d[icitur]: In desto. manifeste ostendit ppheta non i dñm sal[us] diuina fieri dogmata: sed in desto. Q[uo]d i[de]olebat ad litterā Iohannes baptista i desto iordanis vbi dei apparitione salutifer p[er]dicat. Ostendit etiam finis p[er]pheticus p[er]destu[m] q[ua]d a moysi ostenditur: fuit: vbi semper